

ÖZ

KIRGIZİSTAN'DA SERBEST EKONOMİ BÖLGESİ UYGULAMALARI VE ÜLKE EKONOMİSİNE KATKISI

B.Cihan UÇKAÇ

Yüksek Lisans, Maliye Bölümü

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. A.Atilla UĞUR

24.03.2007, 120 sayfa

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Kırgızistan'ın diğer ülkelerle ekonomik bağların kopmasından dolayı üretim belirgin bir şekilde düşmüştür. Üretimin düşmesinde 1998 yılındaki Rusya krizinin de etkisi olmuştur. Geçiş döneminde ekonomik sıkıntılar yaşayan Kırgızistan, diğer Orta Asya Türk Cumhuriyetleri gibi Bağımsız Devletler Topluluğu ve diğer devletlerle kopmuş olan ekonomik bağlarını canlandırmaya yönelik çalışmalara başlamıştır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra geçen on beş yıllık süre zarfında sosyo-ekonomik değişiklik ve reformlar yapılmış, ülke gelişiminin temeli atılıp yeni geliştirme stratejileri ve programları belirlenmiş ve ekonomide istikrarın sağlanması yolunda önemli başarılar elde edilmiştir.

Kırgızistan'da da gerek üretimin ve istihdamın artırılması, gerekse yabancı yatırımların ülkeye çekilmesi ve ekonomik büyümenin hızlandırılması için günümüzde etkin bir araç olarak kullanılan Serbest Ekonomi Bölgeleri kurma fikri ortaya atılmış ve bu doğrultuda uygulamalar yapılmıştır.

Yabancı yatırımcıların tecrübesi ile desteklenmiş Serbest Ekonomi Bölgeleri buldukları ülkelerin ekonomilerinde çok önemli rol oynamakta ve bu ülkelere büyük katkılar sağlamaktadır. Bugünkü 'Asya Kaplanlarının' elde ettikleri ekonomik başarılar buna en iyi kanıt olarak gösterilebilir.

Kırgızistan'da Serbest Ekonomi Bölgeleri 1991 yılından itibaren kullanılmaya başlamıştır. 1991 yılında 'Narın' Serbest Ekonomik Bölgesi, 1993'te 'Karakol', 1995'te 'Bişkek' ve 'Maymak' Serbest Ekonomi Bölgeleri oluşturulmuştur. Söz konusu bölgeler arasında en başarılı olan başkente yakın yerde kurulmuş olan altyapı ve iletişim koşulları açısından daha gelişmiş olan Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesidir.

Serbest Ekonomi BÖlgelerinin oluşturulması sonucunda ÷lkeye çekilen doğrudan yabancı yatırımların hacmi büyümüş, ihracata yönelik ve ithalatı ikame eden malların üretimi artmış, ÷lkede yeni istihdam sahaları oluşturulmuş ve devlet bütçesine tahsilatlar artmıştır.

Fakat, Serbest Ekonomi BÖlgelerinin ÷lke ekonomisine katkıları beklenildiği ölçüde olmamıştır. Bunun temel nedenleride Bişkek Serbest Ekonomi Bölgesi haricindeki tüm Serbest Ekonomi BÖlgelerinin coğrafik yapısının uygun olmaması ve altyapılarının yeterli düzeyde olmamasıdır. Ayrıca yapılan kanuni düzenlemelerin sıklığı da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Кыскача мазмуну
КЫРГЫЗСТАНДАГЫ ЭРКИН ЭКОНОМИКАЛЫК АЙМАК
ТАЖРЫЙБАЛАРЫ ЖАНА ЈЛКЈНН ЭКОНОМИКАСЫНДАГЫ РОЛУ

Б.Жихан УЧКАЧ

Магистратура, Финансы

Жетекчиси: Экон.Илим.Канд.А.Атилла УГУР

24.03.2007, 120 бет

СССР тарагандан кийин Кыргызстандын башка өлкөлөр менен болгон экономикалык байланыштарынын мурункудай деңгээлде болбой калышынын негизинде өлкөдөгү өндүрүш азайып кетти. Буга 1998- жылы Россияда болгон кризис да себеп болду десек болот. Кыргызстан көз карандысыздыкка ээ болгондон бери Орто Азиядагы Түрк мамлекеттери сыяктуу эле КМШ жана башка өлкөлөр менен болгон байланыштарды күчтөндүрүүгө аракет кыла баштады. СССР дин таралышынан кийинки 15 жыл ичинде социалдык, экономикалык өзгөрүүлөр жана реформалар жүргүзүлүп, өлкөнүн өнүгүшүнүн негизи түзүлдү. Муну менен катар эле өнүгүү стратегиялары жана программалар ишке ашырыла баштады. Ошондой эле экономикада туруктуулуктун болушу үчүн жүргүзүлгөн аракеттер өзүнүн үзүрүн берди.

Кыргызстанда өндүрүштү арттыруу, жумушсуздукту азайтуу жана чет элдик тике инвестициялардын келүүсүн камсыз кылуу, ошондой эле экономиканын өнүгүүсү үчүн эң негизги көрсөткүч болгон эркин экономикалык аймактардын курулуусу үчүн иш аракеттер жүргүзүлдү. Учурда ишке кирген бир нече аймак бар.

Эркин экономикалык аймактар көп болгон өлкөлөргө чет элдик тике инвестициялар көп келет жана өлкөнүн экономикасында эң чоң рол ойнойт. Учурдагы «Азия жолборсторунун» жетишкен ийгиликтери да эркин экономикалык аймактардын негизинде пайда болгон.

1991-жылдан баштап Кыргызстанда эркин экономикалык аймактар түзүлдү. 1991-жылы «Нарын» эркин экономикалык аймак, 1993-жылы «Каракол», 1995-жылы «Бишкек» жана «Маймак» эркин экономикалык аймактары курулду. Кыргызстандагы баардык эркин экономикалык аймактардын ичинен эң эле ийгиликтүүсү болуп борборубузга жакын курулган «Бишкек» Эркин экономикалык аймак эсептелет.

Эркин экономикалык аймактарды куруунун негизинде өлкөдө чет элдик тике инвестициялардын саны, экспорттоло турган товарлардын өндүрүшү өстү, өлкөдө жумушсуздукту азайтуу аракеттери ишке ашып, бюджеттин кирешеси көбөйдү.

Эркин экономикалык аймактардын өлкөгө тийгизген пайдалары күткөндөй болбой калды. Мунун себептери болуп Бишкек сыртындагы баардык эркин экономикалык аймактардын географиялык абалынын ылайыксыз болушу жана закондордун бат-бат өзгөрүп туруусу саналат.

КРАТКОЕ ИЗЛОЖЕНИЕ

ПРАКТИКА СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В КЫРГЫЗСТАНЕ И ИХ РОЛЬ В ЭКОНОМИКИ

Б.Жихан УЧКАЧ

Магистратура, Финансы

Руководители: к.э.н.А.Атилла УГУР

24.03.2007, 120 страниц

После распада СССР, в Кыргызстане существенно сократилось производство, из-за распада экономических связей между странами бывшего СССР. В переходном периоде Кыргызстан, как и другие страны Центральной Азии и СНГ принимал шаги направленные на восстановление экономических связей.

За 15 лет независимости в Кыргызстане были проведены социальные, и экономические реформы, определены новые стратегии и программы развития и достигнуто значительные успехи в стабилизации экономики.

В настоящее время Кыргызская Республика представляет собой типичную модель небольшой страны с открытой экономикой. И в этом качестве подвержена сильному влиянию «внешних» факторов, в чем мы смогли убедиться на примере негативного влияния экономического кризиса России в 1998 г. В связи с этим, особую важность приобретают вопросы постоянного отслеживания изменений в динамике и структуре экономики в процессе макроэкономической и финансовой стабилизации.

В Кыргызстане с целью повышения производства, снижения безработицы и привлечения иностранных инвестиций был внедрен одной из инноваций, доказавшая свою эффективность в экономическом росте других стран, свободные экономические зоны (СЭЗ).

В мировой практике СЭЗ создаются в высокоразвитых странах, так и в развивающихся странах и накопленный опыт показывает, что за небольшим исключением, СЭЗ сыграли и продолжают играть заметную позитивную роль в развитии экономики государства, в котором они функционируют.

Экономический успех азиатских «тигров» через СЭЗ – лучшее тому доказательство.

Начиная с 1991 года в Кыргызстане осуществляется практика создания свободных экономических зон, с целью формирования своего рода ускорителей экономического развития республики. 1991 г. был создан СЭЗ «Нарын», в 1993 г. СЭЗ «Каракол», и в 1995 г. были созданы СЭЗ «Бишкек» и «Маймак».

СЭЗ «Бишкек» стал самым успешным из СЭЗ, так как находится вблизи столицы Бишкек и имеет более хорошие условия инфраструктуры и коммуникаций.

Появление СЭЗ способствовало увеличению иностранных инвестиций, производству экспортоориентированных и импортозамещающих товаров, снижению безработицы и поступлений государственному бюджету.

Однако, реальные вклады СЭЗ в экономику страны не достигли намеченных целей. Основная причина, неразвитая инфраструктура и неудобное расположение СЭЗ, за исключением СЭЗ «Бишкек» и изменения законов, регулирующие деятельности СЭЗ.

SUMMARY

Practice of Free Economic Zones in Kyrgyzstan and Their Role in Economy

B.Cihan UÇKAÇ

Master, Finance

Thesis Leader: A.Atilla UĞUR

24.03.2007, 120 pages

After collapse of USSR because of economic relationship breaking-off of Kyrgyzstan with other countries the production was shrank. Also Russia Crisis affected a production negatively in 1998. Kyrgyzstan, who experienced economic difficulties in transition period, as other Central Asia countries has began to enliven and renew economic relationships with new CIS and foreign countries. During 15 years after breakup of USSR there were realized socio-economical changes and reforms, defined new development strategies and programs, and attained significant successes in ensuring of economic stability.

In Kyrgyzstan there were constructed and practiced broadly the Free Economic Zones as an effective instrument for increasing of production and employment, attraction of foreign capital to the country and economic growth acceleration.

The foreign investors experience shows that the Free Economic Zones play an important role in the economy of country where they are in and they are going on to make big contributions to whole economy.

The Free Economic Zones began their function in Kyrgyzstan in 1991. There were constructed “Naryn” Free Economic Zone, “Karakol” Free Economic Zone and “Bishkek” and “Maymak” Free Economic Zone in 1991, 1993 and 1995, respectively. Kırgızistan’da Serbest Ekonomi Bölgeleri 1991 yılından itibaren kullanılmaya başlamıştır. The most successful Free Economic Zone (FEZ) from others is Bishkek Free Economic Zone from the perspective of nearness to capital city, infrastructure and communication terms’ development level.

After constructions of FEZs the attracted foreign direct investment volume was increased, the number of exported goods was grown, new workplaces were created and takings to public budget were increased.

However, the expected contributions from FEZs were not properly done. They are related with geographic inconvenience, infrastructure underdevelopment except Bishkek FEZ and changeable legislative system in whole country.